

## СТАВОВИ НАСТАВНИКА О ПРИМЈЕНИ ИНФОРМАЦИОНИХ ТЕХНОЛОГИЈА У СТРУЧНОМ УСАВРШАВАЊУ И САМООБРАЗОВАЊУ

**Апстракт:** Аутор је у раду представио резултате истраживања у коме су испитивани ставови наставника основних школа према примјени информационих технологија у стручном усавршавању и самообразовању наставника. Циљ истраживања је био да се испита општи став наставника према наведеним технологијама у датом контексту, као и евентуалне статистички значајне разлике у погледу испитиваних ставова унутар одређених социјално-статусних обиљежја наставника. Истраживање је емпиријског неексперименталног карактера за које је аутор сачинио и користио властите инструменте, а податке прикупио анкетањем и обрадио непараметарским статистичким методама. Резултати истраживања показују да је код испитиваних наставника, као општи, присутан умјерено позитиван став према информационим технологијама у датом контексту. У оквиру социјално-статусних обиљежја забиљежена је статистички значајна разлика, у погледу испитиваних ставова, између одређених категорија унутар варијабли: пол, старосна доб и школска спрема. Поред тога што су резултати истраживања показали да наставници према испитиваној појави имају умјерено позитиван став, нађено је да значајно позитивније ставове по датом питању имају: наставнице од наставника, наставници млађе старосне доби од својих старијих колега, као и наставници који посједују више нивое школске спреме од наставника са нижим нивоима ове спреме.

**Кључне ријечи:** информационе технологије, стручно усавршавање, самообразовање, ставови.

### Увод

Последњих деценија наставници су, када је ријеч о стручном усавршавању, препуштени сами себи, и на овом пољу раде по инерцији. Стручна усавршавања (ваншколска) обично се реализују путем полудневних семинара или савјетовања, који су углавном теоријске природе са темама које су мање занимљиве са индивидуалног становишта наставника. Унутаршколска усавршавања обично се састоје од писања есеја на теме које се понављају годинама, које нико не чита и не верификује. Поменуте врсте стручног усавршавања су најистакнутије и најчешће се реализују једном годишње.

Проактивни наставници настоје превазићи ограниченост образовних услова у пољу стручног усавршавања употребом информационих технологија које пружају нове образовне могућности превазилазећи постојећа друштвена и лична ограничења, прилагођавајући их властитим потребама. Савремене образовне концепције и

институције које се баве унапређивањем образовања, у посљедње вријеме, интензивирају напоре на примјени информационих технологија у образовном процесу. Примјена ових технологија углавном се односи на припремање, унапређивање и реализацију наставног процеса, а скоро да се озбиљније не говори о примјени ових технологија у процесу стручног усавршавања и самообразовања наставника.

Информационе технологије представљају појаву која у свим сферама савременог друштва игра све значајнију улогу, као и у пољу стручног усавршавања и самообразовања. Наставници су свјесни ове чињенице и потенцијала које пружају ове технологије, нарочито у веб и интернет окружењу, према чему би требали да имају одређени став.

*Ставови наставника према стандардном стручном усавршавању и ставови према примјени информационих технологија у образовању*

Став представља, на основу искуства, менталну спремност појединца да реагује на објекте и ситуације са којима долази у додир. Ставове наставника према примјени информационих технологија у стручном усавршавању и самообразовању наставника потребно је посматрати из два угла. Из угла општих ставова о стандардним процесима стручног усавршавања наставника и из угла ставова о примјени информационих технологија у образовању.

Посматрајући ставове наставника са аспекта стандардног стручног усавршавања истраживања (Zgaga, 2006; Borožan i Marković, 2010; Latinović, 2012) су показала да је све више наставника који су незадовољни системима, организацијом, програмима и темама стручног усавршавања, да се слабије укључују у формалне и неформалне, а да све више преферирају информалне облике у овом процесу. Као разлоге за одређивање за информалне облике стручног усавршавања наводе: самосталност; прилагодљивост: времена, начина учења, циљева, потреба, могућности, способности, финансија итд. Оваквом односу наставника према процесу стручног усавршавања допринијело је институционално неприхватање да се програми стручног усавршавања сачињавају и реализују у складу са потребама наставника, сматрајући да они не могу јасно да сагледају оно што је заиста потребно за њихов рад. Савремени андрагози сматрају да су ставови одраслих углавном негативни када је у питању њихово укључивање у различите облике и програме образовања (Kulić i Despotović, 2010). Када су у питању ставови наставника према примјени савремених ИТ у образовању, јављају

се различити закључци и налази: према Мандићу (2010) код наставника доминира *позитиван* став, док су према Каранац (2013) ти ставови *умјерени*.

С обзиром да се све више у виртуелном простору појављују професионалне образовне заједнице у оквиру којих наставници настоје да задовоље своје професионалне и властите образовне потребе, а да њима приступају на добровољној основи, претпоставити је да према информационим технологијама имају позитиван став. У прилог овој констатацији иду и налази неких аутора да су наставници наклоњенији информалним облицима усавршавања, а који се обично одвијају путем наведених технологија. Такође, информационе технологије се јављају као новина у образовној сфери, као и прикупљању информација у области стручног усавршавања и самообразовања, које одудара од уобичајених начина, што може изазвати позитиван однос према њима.

### *Информационе технологије (ИТ)*

Повећање броја информација, односно начин њиховог прикупљања, преноса, обраде, чувања и коришћења, утицало је на унапређење односа према њима. Ова појава је детерминисала настанак и развој информационих технологија које имају значајан утицај на уобличавање модерног друштва. Јављају се различите дефиниције информационих технологија уопште и веома је тешко дати тачну и коначну дефиницију овог појма, јер њихова улога, врста, значај, примјењивост и трансформација су промјенљивог карактера.

ИТ у образовању Мандић дефинише као: „проучавање карактеристика и могућности електронских извора информација (данас најчешће мултимедијалних компјутера са интернет приступом) и адекватна примјена савремених дидактичких медија у функцији иновирања технологије наставе и учења“ (Mandić, 2003, стр. 37).

Појам информационе технологије подразумијева и информациону технику коју чине: рачунарски хардвер, софтвер и комуникационе мреже за електронску размјену између рачунара, као и уређаји за претварање информација у дигитални формат. Информационе технологије у образовању најчешће подразумијевају три различита приступа: 1. компјутерски подржано учење, 2. компјутерски подржано истраживање, и 3. учење на даљину. *Компјутерски подржано учење* укључује мултимедијални образовни софтвер, рачунарске симулације, виртуелну реалност, вјештачку интелигенцију и др. *Компјутерски подржано истраживање* се користи за теоријска истраживања литературе из различитих области и за емпиријска истраживања уз

употребу статистичких софтвера. *Учење на даљину* представља инструктивни начин рада са корисницима, који не припадају истим просторним цјелинама, за шта се у данашње вријеме углавном користе савремене информационе технологије.

У области образовања Мандић (2003) појам информације посматра као продукт људског рада у процесу стицања знања, вјештина и навика у циљу унапређења јединке. Међутим, у савременом информационом контексту све се више истиче значај одабира и управљања информацијама. Према Јоргићу (2013) један од начина управљања информацијама одвија се комуникацијом са другима путем ИТ.

Развојем информационих технологија, нарочито интернета, пружају се разне могућности. Појављује се све већи број облика представљања информација на друштвеним мрежама као што су интернетске: енциклопедије, библиотеке, књиге, курсеви, семинари (вебинари); образовни: форуми, блогови; учење на мрежи (e-learning), веб портали, онлајн школе, виртуелне школе, друштвене мреже итд., које пружају квалитетне и разноврсне прилике за стручно усавршавање и самообразовање из свих области, који су у данашње вријеме обиљежени својством перманентности, нарочито у образовној сфери.

#### *Стручно усавршавање наставника*

Стручно усавршавање наставника представља посебан облик али истовремено и подсистем перманентног усавршавања, које почиње по завршетку редовног школовања, а огледа се у обављању приправничког стажа, полагању стручног испита, а наставља се у оквиру програма стручног усавршавања школа, факулета, просвјетно-педагошких служби, стручних удружења и самообразовањем.

Најчешћи облици стручног усавршавања наставника су *индивидуални* и *групни*. *Индивидуални облици* стручног усавршавања остварују се самообразовањем (читањем одговарајуће литературе, хоспитовањем код истакнутих наставника, консултацијама, теоријским и емпиријским истраживањима, експерименталним часовима, увођењем иновација у васпитно-образовни рад и сл.). *Групни облици* стручног усавршавања се остварују кроз: стручне активе, стручне скупове, семинаре, савјетовања, симпозијуме, групне консултације, округле столове, трибине, обуке и пројекте.

Без обзира на развој и ниво савремене информационе технологије и давно Пастуовићево (1978) истицање да сталне промјене у техници и технологији утичу на стручно усавршавање, као форме реализације стручног усавршавања најчешће се истичу (Педагошки лексикон, 1996; МПКРС, 2006): семинари, стручни скупови,

савјетовања, конгреси, симпозијуми, конференције, округли столови, припрема наставника и ученика за такмичења, спровођење такмичења ученика и наставника, школе у природи, ученичке колоније, школе за дјецу са посебним потребама, кампови и сл.

Поред тога што се у педагошким лексиконима, енциклопедијама, *Правилницима* и *Каталозима* стручног усавршавања не помињу форме реализације стручног усавршавања и самообразовања наставника помоћу информационих технологија, не помињу се ни савремена образовна средства. Уколико се ове чињенице узму у обзир као показатељ колико школа држи корак са стварношћу, није необично што су наставници незадовољни системима и програмима стручног усавршавања.

### *Самообразовање*

Самообразовање наставника је посебан облик и важан фактор професионалног развоја. Уско је повезано са другим облицима усавршавања, и не треба га истицати у одосу на њих, већ га посматрати као дио јединственог система професионалног развоја. Самообразовање је детерминисано различитим факторима: социјалним, способностима, мотивацијом, потребама, техничком и технолошком подршком, својствима личности и сл.

Битан аспект стручног усавршавања чини самообразовање, које неки аутори (Alibabić, 1994; Kulić i Despotović, 2010) дијеле на *самостално* и *усмјеравано (инструисано)*, које углавном представља лично условљену активност појединца усмјерену на проширивање сазнања и способности. Најчешћи видови самосталног усавршавања наставника су: проучавање литературе, рад на стручној периодици, интернет претрага, приправнички рад, консултација, истраживачки рад (акциона истраживања).

Ниједна образовна установа не може пружити сва знања студентима која су им потребна у оквиру професије, тако да ни наставни кадар није поштеђен ове појаве, што представља предуслов за активности у самообразовном процесу који је битан чинилац у њиховом професионалном усавршавању.

## Метод

### *Проблем и предмет истраживања*

Препознатљиво обиљежје живота у савременом друштву је потреба за сталним учењем и усавршавањем. Правовременост проналаска информација, управљање њима и разноврсност извора информација приморавају човјека да трага за њима на различитим мјестима. Развојем информационих технологија, првенствено интернета и веб 2.0., отвориле су се разноврсне прилике за представљање и размјену информација у различитим форматима, што их чини посебним мјестом за стицање и проширивање сазнања и вјештина из свих научних и животних области. Прихватање ове појаве и могућности новог образовног контекста је различито прихватљиво од стране наставника, што уједно представља и *проблем* овог истраживања. *Предмет* овог истраживања је испитивање ставова наставника основних школа у Републици Српској о примјени информационих технологија у стручном усавршавању и самообразовању наставника и евентуалних разлика испитиваних ставова унутар одређених социјално-статусних обиљежја наставника (старосна доб, пол, године радног стажа, радно мјесто – разредна и предметна настава).

### *Циљ и задаци истраживања*

*Циљ* овог истраживања је испитати ставове наставника према примјени информационих технологија у стручном усавршавању и самообразовању наставника, као и утврдити да ли постоје разлике у погледу ставова наставника по наведеном питању унутар датих социјално-статусних обиљежја.

Из оквира остваривања циља истраживања проистекло је неколико *задатка*: 1) Испитати *ставове* наставника према примјени ИТ у стручном усавршавању и самообразовању; 2) Испитати да ли постоје разлике у ставовима између наставника разредне наставе (*учитеља*) и наставника предметне наставе (*наставника*) према ИТ у наведеном контексту; 3) Испитати да ли постоје разлике у погледу ставова према примјени ИТ у стручном усавршавању и самообразовању код наставника различитог *пола*; 4) Испитати да ли код наставника различите *старосне доби* постоји разлика у ставовима по наведеном питању; 5) Испитати да ли постоје разлике у оквиру *нивоа школске спреме* наставника и испитиваних ставова.

### *Претпоставке*

*Основна претпоставка:* Претпостављамо да наставници основних школа у Републици Српској имају позитивне ставове о примјени савремених ИТ у стручном усавршавању и самообразовању.

Остале претпоставке: 1) Претпостављамо да не постоје разлике у ставовима према примјени ИТ у стручном усавршавању и самообразовању код наставника разредне наставе (учитеља) и наставника предметне наставе (наставника); 2) Претпостављамо да не постоје разлике у ставовима по наведеном питању код наставника различитог пола; 3) Претпостављамо да постоје разлике у погледу ставова према примјени ИТ у наведене сврхе код наставника различите старосне доби, односно да наставници старије доби имају негативније ставове; 4) Претпостављамо да не постоје разлике у погледу ставова по датом питању код наставника различитог нивоа школске спреме.

### *Технике и инструменти истраживања*

У сврху прикупљања података о социјално-статусним обиљежјима испитаника и ставовима о примјени ИТ у стручном усавршавању и самообразовању, у овом истраживачком раду, користили смо анкетирање за које смо конструисали властите инструменте: 1) *Скалу ставова о примјени информационих технологија у стручном усавршавању и самообразовању наставника*, која се састојала од осам позитивно дефинисаних ставки, петостепеног типа, чије су метријске карактеристике провјерене на пилот-тестирању (средња вриједност корелације између ставки износила је 0,53, а распон ове корелације је износио од 0,35 до 0,76, уз Кронбахов алфа коефицијент 0,90). 2) *Упитник о социјално-статусним обиљежјима наставника*, који је обухватао: радно мјесто (разредна и предметна настава), пол, године старости и ниво школске спреме.

### *Узорак и поступак*

Основни скуп истраживања чинили су наставници основних школа у Републици Српској. Узорак је групни и пригодни и бројао је 721 испитаника. Испитивање је обављено на добровољној основи, у мају 2014. године, у 26 основних школа широм Републике Српске. Испитивањем су обухваћени наставници који су на дан испитивања били присутни у школама у којима је обављено испитивање.

## Резултати

Ставови наставника према примјени ИТ у стручном усавршавању и самообразовању испитивани су на два нивоа. На првом нивоу је испитиван *општи став*, а на другом нивоу у оквиру датих социјално-статусних обиљежја наставника.

У табели 1 у оквиру скале ставова, у виду фреквенција тј. процентуално, представљени су резултати испитаника за сваку скалу појединачно. Такође, за сваку ставку (тврдњу) унутар скале израчуната је и аритметичка средина резултата.

Табела 1: Ставови наставника према примјени ИТ у стручном усавршавању и самообразовању

Тврдње	потпуно се слажем	углавном се слажем	слажем се и не слажем	углавном не слажем	уопште се не слажем	$\bar{X}$
Волио/љела бих да имам више могућности за примјену информационих технологија (ИТ) у стручном усавршавању и самообразовању.	337	267	93	19	5	4,26
ИТ су неминовне у стручном усавршавању и самообразовању наставника/учитеља.	46,7%	37%	12,9%	2,6%	0,7%	
Коришћењем ИТ у стручном усавршавању и самообразовању има више користи од стручног усавршавања организованог од стране просвјетних власти.	294	286	113	25	3	4,17
Примјена ИТ у стручном усавршавању и самообразовању више мотивише наставника за рад.	40,8%	39,7%	15,7	3,5%	0,4%	
Примјена савремених ИТ у стручном усавршавању и самообразовању утиче на савременост наставника.	122	230	277	65	27	3,49
Примјена ИТ у стручном усавршавању и самообразовању наставника подстиче креативност наставника.	16,9%	31,9%	38,4%	9%	3,7%	
Примјена ИТ у стручном усавршавању и самообразовању задовољава властите професионалне и личне образовне потребе наставника.	148	285	220	55	13	3,69
ИТ омогућавају наставнику да своје стручно усавршавање и самообразовање прилагоди према	20,5%	39,5%	30,5%	7,6%	1,8%	
	251	268	154	31	17	3,98
	34,8%	37,2%	21,4%	4,3%	2,4%	
	236	290	146	33	16	3,97
	32,7%	40,2%	20,2%	4,6%	2,2%	
	155	311	195	47	13	3,76
	21,5%	43,1%	27%	6,5%	1,8%	
	186	321	174	31	9	3,89



властитим образовним потребама и могућностима.	25,8%	44,5%	24,1%	4,3%	1,2%
--	-------	-------	-------	------	------

---

На основу представљених резултата тј., вриједности аритметичких средина свих ставки унутар скале, можемо закључити да наставници о свим ставкама, према представљеној скалној вриједности (табела бр. 2), имају *умјерено позитиван* став, изузев ставке (тврдње): *Коришићење ИТ у стручном усавршавању и самообразовању има више користи од стручног усавршавања организованог од стране просвјетних власти*, за коју су исказали *колебљивост*.

Најприхватљивија тврдња је: *Волио/љела бих да имам више могућности за примјену информационих технологија (ИТ) у стручном усавршавању и самообразовању* (4,26). С овом тврдњом се у *потпуности сложило* скоро половина испитиваних наставника (46,7%), а у *потпуности је одбацило* 0,7% наставника.

Друга најприхватљивија тврдња је: *ИТ су неминовне у стручном усавршавању и самообразовању наставника/учитеља* (4,17). Ову тврдњу је у *потпуности прихватило* 40,8%, а *одбацило* 0,4% испитиваних наставника.

Сљедећа по прихваћености је тврдња: *Примјена савремених ИТ у стручном усавршавању и самообразовању утиче на савременост наставника* (3,98), коју је у *потпуности прихватило* 34,8%, а *потпуно одбацило* 2,4% наставника.

Четврта по прихваћености је тврдња: *Примјена ИТ у стручном усавршавању и самообразовању наставника подстиче креативност наставника* (3,97), која је од стране 32,7% наставника крајње прихватљива, а за 2,2% наставника у потпуности неприхватљива.

На петом мјесту по прихватљивости налази се тврдња: *ИТ омогућавају наставнику да своје стручно усавршавање и самообразовање прилагоди властитим потребама и могућностима* (3,89), коју у потпуности прихвата 25,8% наставника, док је крајње неприхватање ове тврдње изразило 1,2% испитаника.

Најнеприхватљивија тврдња је: *Коришићењем ИТ у стручном усавршавању и самообразовању има више користи од стручног усавршавања организованог од стране просвјетних власти* (3,49), према којој је изражена и највећа *колебљивост* (38,4%). Ову тврдњу у потпуности је прихватило 16,9%, а у потпуности одбацило 3,7% наставника.

Табела 2: Интензитет ставова наставника о примјени ИТ у стручном усавршавању и самообразовању

интензитет става	скална вриједност	f	%
------------------	-------------------	---	---

изразито позитиван	од 4,51 до 5	133	18,45
умјерено позитиван	од 3,51 до 4,50	386	53,54
колебљив	од 2,51 до 3,50	172	23,86
умјерено негативан	од 1,51 до 2,50	29	4,02
изразито негативан	до 1,5	1	0,1

Општи став наставника према примјени информационих технологија у стручном усавршавању и самообразовању наставника може се представити на основу аритметичке средине резултата на свим ставкама (3,9), што указује да наставници имају *умјерено позитиван* став према примјени ИТ у наведене сврхе. Овакав став присутан је код 53,54% наставника. *Изразито позитиван став* према примјени ИТ у стручном усавршавању и самообразовању исказало је 18,45% испитиваних наставника. *Колебљив став* по овом питању има 23,86% наставника. 4,02% наставника има *умјерено негативан став*, док је само један наставник у категорији којој је интензитет става приписан као *изразито негативан*.

*Ставови наставника према примјени ИТ у стручном усавршавању и самообразовању у оквиру социјално-статусних обиљежја наставника*

Резултати поређења<sup>1</sup> нису открили статистички значајну разлику између наставника *предметне* (Md=32, n=417) и наставника *разредне* наставе (Md=32, n=304) у ставовима о примјени информационих технологија у стручном усавршавању и самообразовању наставника:  $U=60383,5$ ;  $z=-1,09$ ,  $p=0,28$ ,  $r=0,04$ .

Значајна али веома мала разлика, откривена је између *пола* наставника и *ставова* наставника према примјени информационих технологија у стручном усавршавању и самообразовању наставника<sup>2</sup>. Жене (Md=32, n=540) имају позитивније ставове по наведеном питању од мушкараца (Md=31, n=181),  $U=43617$ ,  $z=-2,17$ ,  $p=0,03$ ,  $r=0,08$ .

Испитивали смо постојање разлике између *старосне доби* наставника и њихових *ставова* према примјени информационих технологија у стручном усавршавању и самообразовању наставника<sup>3</sup>. Наставници су сврстани у четири старосне групе (1. 20-30 год., 2. 31-40 год., 3. 41-50 год., 4. 51 и више год.). Добијени резултати су показали статистички значајну разлику између ових промјенљивих:  $\chi^2$  (3, n=721)=30,63;  $p=0,00$ ; (1.гр. Md=33, 2.гр. Md=32,5, 3.гр. Md=31, 4.гр. Md=30). Између којих група међусобно

<sup>1</sup> Поређење је извршено Ман-Витнијевим У тестом.

<sup>2</sup> Поређење је извршено Ман-Витнијевим У тестом.

<sup>3</sup> Поређење је извршено Крускал-Волисовим тестом.

постоји статистички значајна разлика испитивали смо Ман-Витнијевим У тестом, уз корекцију алфа вриједности (алфа вриједност/број поређења), која у овом случају износи  $p=0,03$ . Статистички значајна разлика (мала) утврђена је између група 2 (31-40;  $n=264$ ,  $Md=32,5$ ) и 3 (41-50;  $n=143$ ,  $Md=31$ ) у односу на став о примјени информационих технологија у стручном усавршавању и самообразовању наставника,  $U=15363$ ,  $z=-3,11$ ,  $p=0,002$ ,  $r=0,15$ . На основу добијених резултата и на основу вриједности медијана сваке групе, можемо закључити да постоји статистички значајна разлика у погледу ставова о примјени ИТ у неформалном образовању између наставника старосне доби до 40 година и наставника који имају 41 година и више, односно, наставници до 40 година старости имају позитивније ставове од наставника који имају 41 и више година.

Постојање статистички значајне разлике између промјенљивих *школске спреме* наставника и њихових *ставова* према примјени ИТ у стручном усавршавању и самообразовању, испитивали смо Крускал-Волисовим тестом. Наставници су по основу нивоа школске спреме сврстани у четири групе (1. средња стручна спрема,  $n=21$ ; 2. виша школа,  $n=157$ ; 3. висока школа,  $n=517$ ; 4. научни степен,  $n=26$ ). На основу добијених резултата:  $\chi^2$  (3,  $n=721$ )= $28,17$ ,  $p=0,00$ , закључили смо да постоји статистички значајна разлика између наведених промјенљивих (1.гр.  $Md=30$ , 2.гр.  $Md=30$ , 3.гр.  $Md=32$ , 4.гр.  $Md=35$ ). Утврђивање разлика између група вршили смо помоћу Ман-Витнијевог У теста, уз корекцију алфа вриједности која износи  $p=0,01$ . Накнадним поређењем откривена је статистички значајна (мала) разлика између група 2 и 3, односно између наставника са *вишом школом* ( $n=157$ ,  $Md=30$ ) и наставника са *високом школом* ( $n=517$ ,  $Md=32$ ),  $U=30633$ ,  $z=-4,67$ ,  $p=0,00$ ,  $r=0,18$ . На основу добијених резултата међусобних поређења одређених група, као и резултата медијана сваке групе, можемо закључити да статистички значајна разлика постоји само између групе 2 у односу на групе 3 и 4, односно, наставници који посједују *научни степен* и *високу школу* имају значајно позитивније ставове о примјени ИТ у стручном усавршавању и самообразовању од наставника који имају *вишу школу*.

Одлучили смо се, накнадно, испитати везе између *старосне доби* наставника и *школске спреме*. У ту сврху користили смо Хи-квадрат теста независности, који је показао значајну везу између *старосне доби* и *степенa школске спреме* наставника:  $\chi^2$  (9,  $n=721$ )= $0,36$ ,  $p=0,00$ ,  $fi=063$ . Величина утицаја, то јест јачина везе између ових промјенљивих је велика ( $fi=063$ ).

## Закључак

Ако у обзир узмемо Кеганово тумачење мотива *редукције неизвјесности*, који се огледа у поступању или дјеловању личности супротно увјерењима, или Савићевићеву (1989) констатацију да појединци често наводе изговоре за неактивност у одређеној ситуацији, јер су друштвено прихватљивији него исказивање незаинтересованости, морамо бити опрезни приликом доношења закључка о ставовима наставника о примјени ИТ у стручном усавршавању и самообразовању. Нешто вишу сигурност у закључивању даје нам чињеница о величини и репрезентативности узорка.

У погледу *радног мјеста* (учитељ, наставник) не постоје разлике у ставовима о примјени ових технологија у датом контексту, чиме је потврђена наша претпоставка. Када је ријеч о полу наставника, евидентирана је веома мала разлика између *жена* и *мушкараца*, с тим да жене имају нешто *позитивнији став* по овом питању. На овакав резултат можда је утицала структура узорка у коме су 3/4 (74,9%) чиниле особе женског пола, што дјелимично потврђује нашу претпоставку. Када су у питању *године старости*, наставници старије доби испољили су мање позитивне ставове од својих млађих колега, чиме је у потпуности потврђена наша претпоставка. Наставници са вишим нивоима образовања испољили су позитивније ставове према примјени ИТ у стручном усавршавању и самообразовању. Међутим, накнадним испитивањем везе између варијабли *године старости* и *школска спрема* утврдили смо да постоји велика повезаност, односно да су наставници са нижим нивоима образовања углавном старије доби, што се одразило на представљени резултат истраживања у оквиру варијабле *школска спрема*. Резултати су показали да је општи став наставника према примјени ИТ у стручном усавршавању и самообразовању наставника *умјерено позитивни*, чиме у *потпуности потврђујемо* основу претпоставку: *да наставници у Републици Српској имају позитиван став према примјени ИТ у стручном усавршавању и самообразовању*. Такође, можемо закључити да у погледу посматраних социјално-статусних обиљежја наставника не постоји значајна разлика, осим у погледу *старосне доби*.

## Литература

- Alibabić, Š. (1994). *Funkcionalna pismenost i samoobrazovanje*. Beograd: Institut za pedagogiju i andragogiju Filozofskog fakulteta u Beogradu.
- Borozan, Đ., Marković, R. (2010). *Cjeloživotno obrazovanje nastavnika: U rascjepu*

- između stvarnosti i svijesti o važnosti. *Ekonomski vjesnik*, (I), 28-43.
- Zgaga, P. (2006). *Obrazovanje nastavnika u zemljama jugoistočne Evrope – trenutno stanje i pogled u budućnost*. Преузето са [http://www.see-educop.net/education\\_in/pdf/workshop/tesee/dokumenti/RegionalPrijevodHrv.pdf](http://www.see-educop.net/education_in/pdf/workshop/tesee/dokumenti/RegionalPrijevodHrv.pdf)
- Јоргић, Д. (2013). *Управљање информацијама и образовање у друштву које учи*. Преузето са [drazenkojorgic.com/wp-content/uploads/2013/11/Naucni-rad\\_36.pdf](http://drazenkojorgic.com/wp-content/uploads/2013/11/Naucni-rad_36.pdf).
- Каранац, Р., Папић Ж., и Вуловић, Р. (2013). *INSET приступ унапређивању професионалног деловања наставника за примену ИТ, смернице за унапређивање улоге информационо-комуникационих технологија у образовању*. Београд: Национални просветни савет Републике Србије.
- Кулић, Р., Despotović, М. (2010). *Uvod u andragogiju*. Београд: Svet knjige.
- Latinović, V. (2012, 23 мај). 75 posto osječkih nastavnika ne želi na stručno usavršavanje. *Glas Slavonije*. Преузето са [www.glas-slavonije.hr/167636/3/75-posto--osječkih-nastavnika-ne-zeli--na-strucno-usavršavanje?fb\\_comment\\_id=10151115372640116\\_22503975#f18145779s](http://www.glas-slavonije.hr/167636/3/75-posto--osječkih-nastavnika-ne-zeli--na-strucno-usavršavanje?fb_comment_id=10151115372640116_22503975#f18145779s).
- Mandić, D. (2003). *Didaktičko-informatičke inovacije u školi*. Srpsko Sarajevo: Filozofski fakultet.
- Mandić, D. (2010). *Internet tehnologije*. Београд: Čigoja štampa.
- Министарство просвете и културе Републике Српске. (август, 2006). Правилник о стручном усавршавању, оцјењивњу и напредовању васпитача, наставника, стручних сарадника и директора у предшколским установама, основним и средњим школама и домовима Републике Српске. Службени гласник Републике Српске бр. 78. од 11. августа 2006.
- Pastuović, N. (1978). *Obrazovni ciklus*. Zagreb: Andragoški centar.
- Педагошки лексикон (1996). Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

**Žarko Arbinja**

**TEACHER'S VIEWS ON THE APPLICATION OF THE INFORMATION  
TECHNOLOGIES IN PROFESSIONAL DEVELOPMENT AND SELF-EDUCATION**

**Abstract:** The author presented the results of study in which he examined the attitudes of primary school teachers towards the application of information technology in their professional development and self-education. The aim of this study was to examine the general attitude of teachers towards these technologies in a given context, as well as any statistically significant differences in the studied attitudes within certain social status characteristics of teachers.

The research is empirical and non-experimental work and the author developed and used his own instruments. He collected data by surveying and processed by using nonparametric statistical methods. The research results show that teachers who were examined have moderately positive attitude towards information technologies in a given context. A statistically significant difference was noted in the studied attitudes among certain categories within variables as gender, age and level of education. In addition to the results of the research, where was showed that examined teachers have moderately positive attitude to this study, it was also found that significantly more positive attitudes on the matter have women teachers than men teachers, younger teachers than their older colleagues, as well as teachers who possess higher than teachers with lower levels of education.

**Keywords:** information technology, professional development, self-education, attitudes.